

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Боряк Оксани Володимирівни на дисертацію
Зюзіна Юрія Вячеславовича
«Корекція порушень мовленнєвого розвитку дошкільників 3-5 років із
загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного
виховання», подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 016 – Спеціальна освіта**

Актуальність теми дисертації. Актуальність дослідження зумовлена сучасними тенденціями розвитку спеціальної та інклюзивної освіти, що передбачають впровадження комплексних, науково обґрунтованих і міждисциплінарних підходів до корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. Одним із найпоширеніших порушень мовленнєвого розвитку у дітей 3–5 років є загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) III рівня, яке істотно ускладнюють процес соціалізації, комунікації, пізнавального розвитку та подальшого навчання дітей.

Численні дослідження українських і зарубіжних учених свідчать про тісний взаємозв'язок мовленнєвого та психомоторного розвитку дитини. Розвиток загальної та дрібної моторики, координації рухів, просторової орієнтації, дихальної функції, ритмічності рухів позитивно впливає на формування мовлення, оскільки забезпечує активізацію нейропсихологічних механізмів, що лежать в основі мовленнєвої діяльності. Водночас потенціал засобів фізичного виховання у системі логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку із ЗНМ III рівня досі використовується недостатньо.

Особливого значення проблема набуває саме у віці 3–5 років, який є сенситивним періодом для становлення мовленнєвої функції та розвитку центральної нервової системи. Саме в цей період комплексний корекційний вплив має найвищу ефективність і дозволяє значною мірою попередити виникнення вторинних порушень пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та труднощів навчання у школі.

Таким чином, актуальність дисертаційного дослідження визначається: високою поширеністю загального недорозвитку мовлення серед дітей дошкільного віку; необхідністю ранньої комплексної корекції мовленнєвих порушень; потребою впровадження міждисциплінарних технологій, що інтегрують логопедію та фізичне виховання; недостатньою розробленістю науково-методичних засад використання засобів фізичного виховання у корекції мовленнєвого розвитку дітей із ЗНМ III рівня; практичною потребою закладів

дошкільної освіти, інклюзивно-ресурсних центрів і фахівців спеціальної освіти у сучасних ефективних корекційних методиках.

Отже, дослідження корекції порушень мовленнєвого розвитку дошкільників 3–5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання є своєчасним, теоретично й практично значущим та відповідає сучасним пріоритетам розвитку спеціальної й інклюзивної освіти, логопедії, дошкільної педагогіки та реабілітаційної практики.

Структура, зміст дисертації та основні здобутки автора. У дисертаційній роботі Зюзіна Юрія Вячеславовича вперше теоретично обґрунтовано науково-педагогічні засади та розроблено структурно-функціональну модель корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку (3–5 років) із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання, що ґрунтується на комплексній взаємодії логопедичних, психолого-педагогічних і фізкультурно-оздоровчих технологій.

У ході дослідження автором розроблено, науково обґрунтовано та експериментально перевірено інтегровану методику корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей 3–5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня, яка передбачає цілеспрямоване використання засобів фізичного виховання (рухливих ігор, логоритмічних вправ, вправ на розвиток загальної та дрібної моторики, координації, дихання, рівноваги, кінезіологічних вправ) у поєднанні з логопедичною роботою.

Під час дослідження систематизовано сучасні наукові підходи до використання засобів фізичного виховання у корекційно-розвитковій роботі з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення та доповнено їх новими напрямками інтеграції фізичного виховання і логопедичного супроводу, спрямованими на комплексний розвиток мовленнєвої, моторної та комунікативної сфер.

Одночасно удосконалено зміст, форми, методи, прийоми та педагогічні умови організації корекційно-розвиткової роботи з дітьми 3–5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня шляхом інтеграції засобів фізичного виховання у систему логопедичних занять.

У роботі набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо взаємозв'язку моторного та мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, а також науково-методичні підходи до комплексної корекції порушень мовлення із застосуванням сучасних засобів фізичного виховання як ефективного компонента логопедичної допомоги.

Не меншої уваги заслуговує практичне значення дослідження яке полягає в розробленні та впровадженні інтегрованої методики корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку (3–5 років) із загальним

недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання. Запропонована методика передбачає комплексне поєднання логопедичних і фізкультурно-оздоровчих технологій та може ефективно використовуватися в системі корекційно-розвиткової роботи закладів дошкільної освіти різних типів, зокрема спеціальних, комбінованих та інклюзивних, а також у діяльності інклюзивно-ресурсних центрів, реабілітаційних установ і закладів охорони здоров'я.

У межах дослідження розроблено комплекси фізичних вправ, спрямованих на стимулювання мовленнєвого розвитку дітей із ЗНМ III рівня. До їх структури входять вправи на розвиток загальної та дрібної моторики, координації рухів, рівноваги, просторового орієнтування, артикуляційної моторики, мовленнєвого дихання, логоритміки, рухово-мовленнєвої координації, ритмізації мовлення, а також рухливі ігри, сюжетно-рольові вправи, театралізовані та ігрові форми діяльності, що сприяють активізації мовленнєвої, комунікативної та пізнавальної активності дітей.

Апробація результатів. Апробація результатів формувального експерименту здійснювалася в Одеському спеціальному закладі дошкільної освіти «ясла-садку» № 193 компенсуючого типу одеської міської ради (акт № 40/ 1-15 від 02.06.2025); громадській організації «Центр розвитку, корекції, психіатричної, психологічної, педагогічної допомоги для дітей та дорослих «Територія розвитку»» (акт № 02 від 05.06.2025). Також у закладах вищої освіти: Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара (акт № 151 від 02.06.2025); Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (акт № 1300 від 10.06.2025).

Основний зміст і результати експерименту оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях (м. Суми, м. Краматорськ, м. Кам'янець-Подільська, м. Харків) впродовж 2022-2024 років.

Ступінь новизни основних результатів дисертації. Аналіз наукового доробку авторки міститься в описанні частки методичних підходів комплексної корекції мовленнєвого розвитку дошкільників засобами адаптивного фізичного виховання; частки методичних прийомів використання можливостей фізичної активності для корекції практичних складників мовленнєвого розвитку дошкільників 3 – 5 років із ЗНМ.

Практична цінність результатів дослідження. Значним здобутком дисертанта є розроблення та впровадження інтегрованої методики корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку (3–5 років) із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання. Запропонована методика ґрунтується на комплексному поєднанні сучасних логопедичних технологій із засобами фізичного виховання та може бути ефективно використана в закладах дошкільної освіти різних типів: спеціальних,

комбінованих та інклюзивних, а також в інклюзивно-ресурсних центрах, реабілітаційних установах, закладах охорони здоров'я та інших установах, що забезпечують психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

Окрім цього автором розроблено систему корекційно-розвиткових фізичних вправ, спрямованих на вдосконалення мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення III рівня.

Наукові праці, які відображають результати дисертації. Результати роботи дисертантки відображено у 13 публікаціях, з яких: 1 – монографія, 5 – статті у вітчизняних фахових виданнях, 1 публікація в наукових періодичних виданнях інших держав, з наряду якого підготовлено дисертацію, 6 – матеріали наукових конференцій.

Зауваження та рекомендації. Даючи загальну позитивну оцінку результатів представленого наукового дослідження, висловлюємо окремі зауваження та побажання:

1. У п. 2.1. С. 99-103 автором подано універсальну робочу модель можливостей рухової сфери дітей дошкільного віку. При цьому не зрозумілим залишається питання: на який рівень дошкільників із ЗНМ розрахована ця модель, чи є вона універсальною для всіх рівнів загального недорозвитку мовлення.

2. По тексту дисертації (Розділ 2) загальна диспраксія у дітей визначається автором чи враховуються висновки спеціалістів?

3. З чим порівнювалися результати дослідження на формувальному етапі, оскільки в констатувальному етапі не визначено кількість дітей із ЗНМ III рівня.

4. Уточнення потребує інформація щодо формувального етапу дослідження: скільки разів на тиждень проводилися заняття з дітьми із ЗНМ 3-5 років?

5. На яких конкретно фахівців розрахована експериментальна методика, оскільки, наприклад, в тексті дисертаційного дослідження зовсім відсутній зв'язок з вчителем-логопедом.

6. Технічне оформлення тексту дисертації місцями не відповідає загальноприйнятому стандарту, наприклад: нестандартні (збільшені) червоні строки; додаткові відступи після використання дефісу; в окремих місцях роботи використання переліку, наприклад, вправ у стовпчик не виправдано, бо збільшує загальний обсяг роботи при нераціональному використанні вільного поля аркуша тощо.

Звертаємо увагу, що наведені міркування не впливають на високу оцінку дисертації Зюзіна Юрія Вячеславовича «Корекція порушень мовленнєвого розвитку дошкільників 3-5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня

засобами фізичного виховання» не знижують її наукової та практичної цінності. Висловлені побажання є дискусійними та спрямовані на привернення уваги дисертанта до ще не досліджених аспектів наукової проблеми.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Представлена до захисту робота виконана на високому фаховому рівні, є цілісним, завершеним науковим дослідженням, яка має новизну та практичне значення, що є вагомим внеском у розвиток інклюзивної освіти. Отримані результати в цілому є суттєвими для подальших досліджень у представленому напрямі. Усе це засвідчує високий рівень підготовки автора, дає підстави оцінити роботу як оригінальний та самостійно виконаний науковий доробок.

За актуальністю і змістом дисертаційна робота «Корекція порушень мовленнєвого розвитку дошкільників 3-5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання», подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 016 – Спеціальна освіта, відповідає вимогам до оформлення дисертацій затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), та постанові КМ України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови КМ України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор – Зюзін Юрій Вячеславович заслуговує присудження ступеня доктора філософії PhD у галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Оксана БОРЯК

